

BESTSELLER NEW YORK TIMES

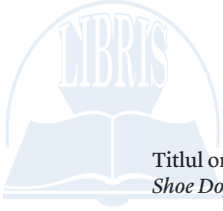
SHOE DOG

MEMORIILE CREATORULUI NIKE

PHIL KNIGHT

TRADUCERE DIN ENGLEZĂ DE
LOUIS ULRICH

 PUBLICA

Titlul original al acestei cărți este:

Shoe Dog: A Memoir by the Creator of Nike de Phil Knight

Copyright © 2016 by Phil Knight

Originally published by Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc.

© Publica, 2016, pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KNIGHT, PHIL

Shoe Dog : memoriile creatorului Nike / Phil Knight ; trad.: Louis Ulrich. - București : Publica, 2016

ISBN 978-606-722-226-5

I. Ulrich, Louis (trad.)

821.111(73)-94=135.1

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

REDACTOR: Roxana Măciucă

CORECTORI: Cătălina Călinescu, Elena Bițu

DTP: Florin Teodoru

*Pentru nepoții mei,
ca să știe povestea*

În mintea începătorului există
multe posibilități, dar în mintea
expertului există puține.

Shunryu Suzuki,

Mintea Zen, Mintea Începătorului

Cuprins

Zorii 11

Partea întâi

1962 21

1963 59

1964 65

1965 103

1966 123

1967 141

1968 159

1969 183

1970 207

1971 223

1972 263

1973 287

1974 311

1975 335

Partea a doua

1975 359

1976 365

1977 395

1978 417

1979 433

1980 443

Noaptea 465

Mulțumiri 493

M-AM TREZIT ÎNAINTEA celorlalți, înaintea păsărilor, înaintea soarelui. Am băut o cană de cafea, am înfulecat o bucată de pâine prăjită, mi-am pus șortul, tricoul și mi-am legat pantofii verzi de alergare. Apoi m-am strecurat în liniște pe ușa din spate.

Mi-am întins picioarele, tendoanele, mușchii spatelui și am icnit în timp ce făceam primii câțiva pași nesiguri pe strada scufundată în liniște, în ceață. De ce o fi mereu așa de greu să te pornești?

Nu erau mașini, nu erau oameni, nu erau semne de viață. Eram doar eu, lumea era doar a mea – deși copacii păreau foarte obișnuiți cu mine. Dar, în fond, asta era Oregon. Copacii păreau mereu să știe. Copacii te apărau mereu.

Ce loc frumos din care să te tragi, mi-am zis, privind în jur. Calm, verde, liniștit – eram mândru să spun că Oregon este casa mea, mândru să spun că m-am născut în micuțul Portland. Dar simțeam și o umbră de regret. Deși frumos, Oregon li se părea unora genul de loc în care nu se întâmplă niciodată ceva important și nici nu se va întâmpla în veci. Dacă noi, locuitorii din Oregon, eram faimoși pentru ceva, atunci eram pentru o cale* foarte veche pe care trebuise să o deschidem pentru a ajunge aici. De atunci încoace, lucrurile se mai demoliseră.

* Aluzie la *Oregon Trail* (în traducerea liberă, „Calea spre Oregon”), o celebră rută a coloniștilor din Vestul american, cu o lungime de aproximativ 3 200 de kilometri, principalul traseu transcontinental între valea fluviului Missouri și bazinul fluviului Columbia. Numită astfel după Teritoriul Oregon din actuala zonă de nord-vest a Statelor Unite (n.t.).

Cel mai bun profesor pe care l-am avut vreodată, unul dintre cei mai de calitate oameni pe care i-am cunoscut, vorbea adesea despre calea asta. Este dreptul nostru din naștere, bombănea el. Caracterul nostru, soarta noastră – ADN-ul nostru. „Lașii nu au pornit niciodată la drum”, îmi spunea, „iar cei slabi au murit pe parcurs – așa că rămânem noi.”

Noi. O genă rară de spirit de pionierat a fost descoperită de-a lungul acelei căi, credea profesorul meu, sentimentul că poți realiza lucruri uriașe, combinat cu o capacitate redusă de fi pesimist – iar rostul nostru ca locuitori din Oregon era să ținem în viață gena asta.

Dădeam aprobator din cap, cu tot respectul cuvenit. Îl iubeam pe tip. Dar, în timp ce mă îndepărtam, mă gândeam uneori: Frate, e doar un simplu drum de țară.

În dimineața aceea cețoasă, dimineața aceea memorabilă din 1962, tocmai îmi deschisese propria cale – mă întorceam acasă după șapte ani. Era ciudat să fiu din nou acasă, era ciudat să fiu din nou biciuit de ploile zilnice. Dar și mai ciudat era să locuiesc din nou cu părinții și surorile mele gemene, să dorm în patul meu din copilărie. Noaptea târziu, stăteam culcat pe spate, uitându-mă la manualele mele din facultate, la trofeele și panglicile mele albastre* din liceu și mă gândeam: Țsta-s eu? Încă?

Am început să alerg mai rapid în josul străzii. Respirația mea forma norișori rotunzi, înghețați, ce se pierdeau în ceață. Savuram această primă trezire fizică, acest moment extraordinar de dinainte ca mintea să se limpezească complet, când

* În original, *blue ribbon*. În Statele Unite, panglica albastră este un simbol al calității înalte, fiind acordată celor care obțin locul întâi la competiții cu caracter sportiv, dar și de altă natură (n.t.).

picioarele și articulațiile încep să se destindă, iar corpul începe să devină fluid. Solidul se transformă în lichid.

Mai repede, mi-am zis. Și mai repede.

Pe hârtie, m-am gândit, sunt adult. Am absolvit o facultate bună – Universitatea din Oregon. Am obținut titlul de master la una dintre cele mai bune școli de business – Stanford. Am supraviețuit unui stagiu de un an în Armata Statelor Unite – Fort Lewis și Fort Eustis. CV-ul meu spunea că eram un soldat instruit, realizat, un bărbat împlinit de douăzeci și patru de ani... Așadar, de ce, mă întrebam, de ce încă mă simt ca un copil?

Mai rău, ca același puști timid, palid și slăbănog care fusem dintotdeauna.

Poate pentru că nu experimentasem încă nimic din viață. Cu atât mai puțin numeroasele sale ispite și emoții. Nu fumasem o țigară, nu încercasem vreun drog. Nu încălcasem vreo regulă, darămite vreo lege. Erau anii 1960, epoca revoltei, iar eu eram singura persoană din America care nu se revoltase încă. Nu-mi aduceam aminte de niciun moment în care s-o fi luat razna, să fi făcut ceva neașteptat.

Nu fusesem niciodată cu o fată.

Și dacă aveam tendința să insist pe toate aceste lucruri pe care nu le făcusem, motivul era simplu. Acelea erau lucrurile pe care le știam cel mai bine. Mi-ar fi fost greu să spun exact ce sau cine eram sau ce puteam să devin. La fel ca toți prietenii mei, voiam să am succes. Spre deosebire de prietenii mei, nu știam ce însemna asta. Bani? Poate. Nevastă? Copii? Casă? Sigur, dacă eram norocos. Acestea erau țelurile la care fusesem învățat să aspir și o parte din mine aspira la ele, instinctiv. Însă în sufletul meu căutam altceva, ceva mai mult. Aveam un sentiment acut că timpul nostru e scurt, mai scurt decât fusese vreodată, scurt ca o alergare de dimineață și voiam ca timpul

meu să aibă sens. Și scop. Și să fie creativ. Și important. Și mai presus de orice... diferit.

Voiam să las un semn al trecerii mele prin lume.

Voiam să câștig.

Nu, nu e bine spus. Pur și simplu, nu voiam să pierd.

Și apoi s-a întâmplat. În timp ce inima mea tânără începea să-mi bubuie-n piept, în timp ce plămânii mei roz se întindeau ca aripile unei păsări, în timp ce copacii se transformau în pete verzui, am văzut totul în fața ochilor, exact ce voiam să fie viața mea. Un joc, o competiție.

Da, mi-am zis, asta e. Ăsta-i cuvântul. Bănuisem întotdeauna că secretul fericirii, esența frumuseții sau a adevărului sau a tot ce trebuie să știm despre vreuna dintre ele, se află undeva în momentul acela când mingea este în aer, când ambii boxeri simt apropierea gongului, când alergătorii se apropie de linia de sosire și mulțimea se ridică la unison. Există un soi de luciditate debordantă în acea jumătate de secundă tensionată ce precede momentul în care se decid învingătorul și învinsul. Voiam ca viața mea, viața mea de zi cu zi să fie acel lucru, oricare ar fi fost el.

În diverse momente, visasem să devin un mare scriitor, un mare jurnalist, un mare om politic. Însă visul suprem a fost întotdeauna să fiu un mare atlet. Din păcate, soarta m-a făcut bun, nu excepțional. La douăzeci și patru de ani mă resemnasem cu asta. Alergasem pentru Universitatea din Oregon și mă remarcasem, obținând rezultate bune în trei din cei patru ani. Dar cu asta, basta, sfârșit. Acum, pe măsură ce ajungeam să alerg o milă în șase minute, pe măsură ce soarele care răsărea aprindea acele de pe crengile cele mai joase ale pinilor, m-am întrebat: cum ar fi să existe o modalitate prin care, fără să fiu atlet, să simți ceea ce simte un atlet? Să joci tot timpul în loc

să muncești? Sau altfel spus, să-ți placă munca atât de mult încât să devină în esență același lucru.

Lumea era atât de plină de războaie, de durere și suferință, rutina cotidiană atât de epuizantă și adesea injustă – poate că singurul răspuns, m-am gândit, era să găsești vreun vis extraordinar, improbabil, care să pară că merită, să pară amuzant, să pară o alegere bună și pe care să-l urmărești cu abnegația și pasiunea unui atlet încăpățânat. Că ne place sau nu, viața este o competiție. Oricine neagă adevărul, oricine refuză pur și simplu să participe, e lăsat pe tușă și nu voiam asta. Mai mult decât orice altceva, ăsta era lucrul pe care nu-l voiam.

Ceea ce a dus, ca întotdeauna, la *ideea* mea nebunească. Poate, m-am gândit, doar poate că trebuie să-mi mai analizez o dată ideea nebunească. Poate că *ideea* mea ar... merge?

Poate.

Nu, nu, mi-am zis, alergând și mai repede, tot mai repede, alergând ca și cum urmăream pe cineva, fiind urmărit în același timp. Ea *va* merge. Pe numele lui Dumnezeu, jur că o voi *face* să meargă. Niciun „poate” în privința asta.

Brusc, am zâmbit. Aproape râdeam. Plin de transpirație, mișcându-mă la fel de grațios și fără efort cum o făceam întotdeauna, am văzut strălucind în fața ochilor ideea mea nebunească și nu arăta cătuși de puțin imposibilă. Nici măcar nu arăta a idee. Arăta ca un loc. Arăta ca o persoană sau ca o forță vitală care exista cu mult înainte ca eu să exist, separată de mine, dar făcând în același timp parte din mine. Așteptându-mă, dar și ascunzându-se de mine. S-ar putea ca asta să sune cam pompos, cam *nebun*. Dar așa mă simțeam atunci.

Sau poate că nu. Poate că memoria mea amplifică acest moment de iluminare sau condensează mai multe momente de iluminare într-unul singur. Sau poate că, dacă a existat un astfel de moment, nu a fost nimic mai mult decât euforia

alergătorului. Nu știu. Nu pot să spun. Atât de multe lucruri legate de acele zile și luni și ani, în care ele s-au sortat în liniște, s-au pierdut precum aburii aceia rotunzi și înghețați ai respirației. Fețe, numere, decizii care cândva păreau urgente și irevocabile, au dispărut toate.

Rămâne însă această certitudine reconfortantă, acest adevăr imuabil care nu va dispărea niciodată. La douăzeci și patru de ani, *am avut* o idee nebunească și cumva, în ciuda faptului că eram copleșit de angoasa existențială, de temerile legate de viitor și de îndoielile legate de mine însumi, așa cum sunt toți bărbații și femeile la vârsta aceea, *am decis* că lumea este făcută din idei nebunești. Istoria este o lungă procesiune de idei nebunești. Lucrurile pe care le iubeam cel mai mult – cărțile, sportul, democrația, libera inițiativă – au început ca idei nebunești.

La drept vorbind, puține idei sunt la fel de nebunești ca favorita mea, alergarea. Alergarea e grea. E dureroasă. E riscantă. Recompensele sunt puține și departe de a fi garantate. Când alergi în jurul unei piste ovale sau pe o stradă pustie, nu ai o destinație reală. Cel puțin, nu una care să justifice efortul. Actul în sine devine o destinație. Nu că n-ar exista o linie de sosire; numai că cel care stabilește linia de sosire ești tu. Oricare ar fi plăcerile sau câștigurile pe care le obții din actul alergării, trebuie să le găsești în interior. Totul ține de modul în care gândești, în care îți vinzi singur acea idee.

Orice alergător știe asta. Alergi și iar alergi, milă după milă și nu știi niciodată, cu exactitate, de ce: îți spui că alergi către un țel, gonești către el, dar adevărul este că alergi, deoarece alternativa – să te oprești – te sperie de moarte.

Așa că, în dimineața aceea din 1962, mi-am zis: lasă-i pe toți să spună că ideea ta este nebunească... mergi pur și simplu mai departe. Nu te opri. Nici măcar să nu te gândești la oprire

până când nu ajungi acolo și nu-ți bate capul unde e acel „acolo”. Orice s-ar întâmpla, nu te opri.

Acesta este sfatul precoce, premonitoriu, imperios pe care am reușit să mi-l dau, din senin, și pe care am reușit oarecum să-l urmez. O jumătate de secol mai târziu, cred că este cel mai bun sfat – poate singurul sfat – pe care oricare dintre noi l-ar putea da vreodată.

Partea întâi

Vezi tu, *aici*, trebuie să alergi cât poți de repede ca să rămâi în același loc. Dacă vrei să ajungi în altă parte, trebuie să alergi de cel puțin două ori mai repede.

Lewis Carroll,
Alice în Țara din Oglindă

1962

CÂND AM DESCHIS subiectul cu tatăl meu, când mi-am făcut curaj să vorbesc cu el despre ideea mea nebunească, m-am asigurat că era dimineață devreme. Acesta a fost mereu cel mai potrivit moment pentru a-l aborda pe tata. Atunci era relaxat, sătul, întins în fotoliul său rabatabil de vinilin, din fața televizorului. Pot încă să las capul pe spate, să închid ochii și să aud rîsetele publicului, micile teme muzicale ale programelor sale favorite, *Wagon Train* și *Rawhide*.

Preferatul lui era Red Buttons. Fiecare episod începea cu Red cântând: *Ho, ho, hee, hee... se-ntâmplă lucruri ciudate*.

Mi-am tras un scaun cu spătar drept lângă al lui și i-am zâmbit timid, așteptând următorul calup de reclame. Îmi repetasem partitura în cap, iar și iar, mai ales deschiderea. *Deeeci, tată, îți aduci aminte de ideea aia nebunească pe care am avut-o la Stanford...?*

Era unul dintre cursurile mele finale, un seminar de antreprenoriat. Scrisesem o lucrare despre pantofi, care se transformase dintr-o temă banală într-o obsesie totală. Alergător fiind, știam câte ceva despre pantofii de alergare. Fiind și un împătimit al afacerilor, știam că aparatele de fotografiat japoneze pătrunseseră adânc pe piața aparatelor care fusese cândva dominată de germani. Prin urmare, în lucrarea mea afirmam că pantofii de alergare japonezi ar putea face același lucru.